

Zásobování a kontrola ve vojsku.

Přehlédneme-li zásobovací systémy moderních armád, seznáváme, že obor jejich působnosti jest různě rozšířen podle různých tradic a poměrů; jedno však mají všechny společné: nikde totiž není služba zásobovací spojena se službou kontrolní v jeden resort, poněvadž takové spojení jest jen na újmu oběma službám. Podlamuje kontrolu a vede k demoralisaci, což jest jen ke škodě zásobování. Všude jest dodržována táž samozřejmá zásada: samostatná kontrola. Jest jasno, že každý představený jest povinen vésti dohled nad hospodařením podřízených oddílů a chrániti státní majetek, ale tím není nikterak postrádatelná samostatná kontrola.

Tak má francouzská armáda svůj Corps du Contrôle, bývalá ruská armáda polní kontroly, americká armáda Financial-Department a General-Inspector-Department atd.

V bývalém Rakousko-Uhersku bylo tomu jinak. Tam byla služba zásobovací, finanční a kontrolní spojena v jeden ressort, zvaný intendantní čili hospodářsko-správní. Intendant konal službu zásobovací, finanční a kontrolní zároveň, měl tedy kontrolovati ve věcech zásobovacích sám sebe, jinými slovy: intendantní služba byla z velké části hospodářstvím bezkontrolním, neboť nejvyšší kontrolní dvůr, jakožto jediný kompetenční kontrolní úřad, mohl většinou až po provedených, do intendantního oboru spadajících výkonech, které zasahují miliardami do hospodářství státu, vykonávati kontrolu pouze po stránce formální, nikoliv však po stránce věcné. Intendant měl také kontrolovati své představené, na nichž byl závislý svou kariérou a existencí, tedy zřejmá pseudokontrola. Systém intendantní Rakousko-Uherska byl vybudován, jak z uvedeného patrně, na podkladě nezdravém a byl jedním z nejzaostalejších systémů. Bývalá rakousko-uherská intendance byla zřízena více než před půl stoletím a odpovídala svou organisací tehdejšímu názorům vedoucích kruhů: noli me tangere, kterýžto názor byl zvláště vtělen v systém intendantní, tvořící pro sebe jaksi uzavřený kruh, sestavený ze článků úplné cizorodých, totiž ze služby zásobovací, finanční a kontrolní, pracující in camera a těžko přístupný veřejné a parlamentní kontrole. Znamé jsou články novinářské i interpelace v parlamentě, zvláště o t. zv. zatemňování rozpočtu, již z doby předválečné.

Že systém, který měl takové zásadní vady, nemohl se osvědčiti ve válce, jest na bíledni, a budiž zde v zájmu historické správnosti konstatováno, že rakousko-uherská armáda děkuje za své zhroucení z valné části svému intendantnímu systému.

Příčiny, které přivodily zhroucení rakousko-uherské armády byly, kromě válečných úspěchů Dohody, jednak politické, vyvolané činiteli z řad utiskovaných národů Rakousko-Uherska, jednak hospodářské. Tyto možno dělit na příčiny vnější, t. j. na blokádu, a na příčiny vnitřní, k nimž náleží v první řadě ohromné plýtvání zásobami v poli, zejména v prvním čase války, které svědčí o nepochopení zásobovací situace státu armádou, potom paušalovaná dávka a udržování zásob živého dobytka místo mraženého nebo jinak konzervovaného masa u armády v poli a konečně chabé provádění t. zv. „válečného socialismu“, t. j. reglementace spotřeby vůči Maďarům.

Při studování otázky, do jaké míry spolupůsobila zásobovací katastrofa při zhroucení rakousko-uherské armády a do jaké míry byla tato zásobovací katastrofa způsobena činiteli odpovědnými za službu zásobovací, jest důležité zjistiti zásobovací situaci Rakousko-Uherska, jak se jevila při vypuknutí světové války.

Již ta okolnost, že Rakousko-Uhersko bylo státem většinou agrárním, byla výhodná pro vrchní velení rakousko-uherské branné moci při řešení otázek zásobovacích. K snadnějšímu pochopení zásobovací situace rakousko-uherské armády na počátku světové války uvádím několik předválečných statistických dat, které se týkají celkové sklizně a spotřeby obilí v Rakousko-Uhersku a v Německu, jakož i několik dat o stavu dobytka.*)

Přibližná roční předválečná spotřeba obilí byla na 1 obyvatele asi tato v Rakousko-Uhersku:

Pšenice 86 kg, žita 75 kg, ječmene 47 kg, ovsa 65 kg, kukuřice 99 kg; dohromady 372 kg na 1 obyvatele.

V Německu:

Pšenice 88 kg, žita 144 kg, ječmene 82 kg, ovsa 126 kg, kukuřice 20 kg; dohromady 460 kg na 1 obyvatele.

Vyšší spotřebu obilí v Německu lze vysvětliti zvýšenou úrovní tamější výživy; pojidána mouka byla totiž lepší, ostatní se skrmovala dobyt看em, kdežto v některých zemích Rakousko-Uherska, na příklad v Haliči, prodával malý rolník obilí a sám jedl brambory, považuje obilí za statek směnný a nikoli konsumní.

Přibližná roční předválečná sklizeň činila v milionech q asi toto:

V Rakousko-Uhersku:

Pšenice 63, žita 41, ječmene 28, ovsa 32, kukuřice 48; dohromady 212 q, čili 415 kg na 1 obyvatele.

V Německu:

Pšenice 38, žita 107, ječmene 30, ovsa 77, kukuřice —; dohromady 252 q, čili 376 kg na 1 obyvatele.

Zásobovací situace Německa byla však při vypuknutí světové války mnohem nepříznivější, než jak ji ukazují zde uvedená data, neboť jest skoro jisto, že statistika o úrodách obilí v Německu nebyla správná, ale že byla udávána příliš vysoko, aby byla zastřena skutečná zásobovací situace a aby byly oklamány nepřátelské státy.

Stav dobytka byl tento:

(Aby bylo docíleno přibližného měřítka, jest počítán 1 kus hovězího dobytka = 3 kusům dobytka vepřového = 10 ovcím nebo kozám. V součtu uváděn jest hovězí dobytek dohromady s dobyt看em vepřovým, ovcemi i kozami, přepočítaný podle oněch číselných poměrů, a jest zde nazván ekvivalentem hovězího dobytka.)

V Rakousko-Uhersku v r. 1910—1911:

423 mil. koní a 2245 mil. ekvivalentu hovězího dobytka.

V Německu r. 1914:

344 mil. koní a 3116 mil. ekvivalentu hovězího dobytka.

Na 100 obyvatel připadalo kolem r. 1911 ekvivalentu hovězího dobytka: v Itálii 25, v Belgii 31, v evropském Rusku 32, ve Velké Británii s Irskem 35, v Rakousku 41, v Nizozemí 44, ve Švýcarsku 45, v Německu a ve Francii 47, v Uhrách 51, v Dánsku 104.

Pouze hovězího dobytka (bez vepřů, ovcí a koz) připadalo na 100 obyvatel r. 1910:

v Rakousku 33 kusů,

v Uhrách 32 kusů,

v Německu 33 kusů.

*) Data zde uvedená jsou čerpána z těchto pramenů:

Prof. Dr. Cyril Horáček: Učebnice nár. hospod. politiky, oddíl II., 1914.

Profesor Jan Koloušek: Národní hospodářství, díl I., 1920.

Prof. Dr. Josef Pazourek: Obilí v hospod. politice a na světovém trhu 1910.

Týž: Obchodní politika, 1917.

Týž: Ottův obchodní slovník.

Poněvadž nejlepším měřítkem hospodářského stavu státu jest zahraniční obchod, uvádím zde několik statistických dat o dovozu a vývozu potravin i dobytka jak Rakousko-Uherska, tak i Německa.

Rakousko-Uhersko vyvezlo r. 1913 potravin a poživatin za 695 mil. K a dovezlo jich za 431 mil. K; byl tedy vývoz větší o 264 mil. K.

Hovězího a vepřového dobytka, veškerého masa a uzenin Rakousko-Uhersko r. 1912 vyvezlo za 42 mil. K, dovezlo za 34 mil. K, byla tedy převaha vývozu 8 mil. K.

Německo dovezlo r. 1911 potravin a poživatin za 2.761 mil. marek a vyvezlo jich za 786 mil. marek, byl tedy dovoz větší o 1.975 mil. marek.

V témže roce vyvezlo Německo dobytka za 232 mil. marek, dovezlo za 12 mil. marek, převaha vývozu činila 220 mil. marek.

Jak jest z uvedeného patrno, bylo Rakousko-Uhersko při vypuknutí světové války v nejdůležitějších zásobnínách soběstačné a blokáda nemohla mítí oněch nepříznivých účinků na jeho zásobovací situaci, jak tomu bylo u Německa, které bylo nuceno již před válkou dovážeti asi 20 mil. q, t. j. 200.000 vagonů pšenice a žita, aby krylo domácí spotřebu. Již dlouho před válkou byly pronášeny v Německu obavy, že pro případ války mohla by býti osudná okolnost, že země závisí ve své obživě na cizině, a bylo proto podnikáno všechno úsilí, aby bylo Německo zvýšením zemědělské těžby soběstačné pro případ války. Světová válka ukázala, že se toto úsilí nepotkalo s úspěchem.

Vrchní velitelství rakousko-uherské armády, které se mohlo opíratí o bohatou obilní komoru uherskou, bylo v otázce zásobovací nezávislé na cizím trhu.

Zásobovací situace Rakousko-Uherska byla obstojná i přes to, že válka odňala na jedné straně průmyslu i zemědělství velký počet zdatných pracovních sil a na druhé straně zvýšila spotřebu zejména zemědělských výrobků, zvláště masa. Válkou byla totiž velkému počtu narukovaných vojinů zvýšena životní míra, a velké procento lidí, kteří jedli maso v normální době jednou za týden, v neděli, konsumovali v armádě maso denně, právě tak jako lidé, kteří chodili v létě bosi, museli býti na vojně obuti, neboť nelze si představití bosého vojáka. Též ztráty zásob, vzniklé ze strategických důvodů (při ústupech) — na př. že zásoby přišly do rukou nepřátelských nebo že byly zničeny, aby nepřišly — nemohly podstatně zhoršiti zásobovací situaci Rakousko-Uherska, uvážíme-li, že takové ztráty byly vyváženy ukořisťením zásob ruských, srbských, rumunských a italských.

Záleželo tedy hlavně na tom, jak bude hospodáriti armáda, jakožto největší konsumní jednotka ve státě.

Rakousko-uherská vojenská intendance byla první, jež vyvolala drahotu již v prvních dnech válečných: přeplácela, platila nad ceny tržní, vyhnala zbytečně a předčasně do výše ceny potravin a jiných potřeb, což mělo za následek zvýšení cen všech ostatních výrobků a toto opět zvýšení cen potravin atd., až povstal onen proslulý začarovaný kruh cenový. Zajisté, že sebe úsporněji vedená válka má zpravidla za následek stoupání cen a posune indexní číslo do určité výše, a že světová válka vyvolala stoupání cen ve všech státech. Kdyby si však byla vedla rakousko-uherská intendance ve věcech národohospodářských odborněji, jest jisto, že bychom se nebyli dočkali tak ohromné vysokého indexního čísla.

Plýtvání zbožím a přeplácení všech potřeb v armádě byly jednou z oněch příčin, které vedly k inflaci, což vedlo ku poklesu kupní síly

peněz a k stoupání cen. Nejlépe nám to znázorňuje rovnice t. zv. theorie kvantitativní*):

$$P R = Z C,$$

kde P = množství peněz, R = oběh peněz (rychlost), Z = množství zboží na trhu nabízeného a C = cena.

Dosadíme-li na tyto veličiny 100 jako základ, obdržíme:

$$100 \times 100 = 100 \times 100.$$

Podle zásady, že obě strany rovnice musí býti stejné, obdržíme, byly-li zásoby zboží zmenšeny plýtváním v armádě jen o 20% a stoupla-li inflace následkem přeplácení zboží taktéž jen o 20%,

$$120 \times 100 = 80 \times 150,$$

tedy C = 150, čili plýtváním a přeplácením stoupla cena v tomto případě o 50%, necháme-li R nezměněno.

Představme si, jak ohromně narostlo ono C jen následkem miliardových ztrát, které vznikly Rakousko-uherské říši za celou dobu války hazardním hospodařením dobyt看em. Při tom dlužno uvážit, že cena stoupá rychleji než klesá zásoba zboží (klesne-li na př. výsledek žní o $\frac{1}{10}$, stoupnou ceny obilí více než o $\frac{1}{10}$, dle Kinga na př. o $\frac{3}{10}$) a že silné zmenšení počtu dobytka způsobilo rapidní pokles zemědělské těžby.

Rovnicí kvantitativní theorie můžeme přibližně naznačiti, jakou asi kvotu viny měl intendantní systém na inflaci, drahotě, bídě a hladu, pomáhaje zrychlenému zmenšování zásoby zboží a zrychlenému zvětšování zásoby peněz a tím stoupání hladiny cenové.

Plýtvání zásobninami a dobyt看em v prvním období válečném stalo se rakousko-uherské armádě osudným. Nehospodářství na počátku války nabylo ohromných rozměrů, ztráty živého dobytka už při nástupu obnášely až 80% živé váhy a v dalším průběhu války 30—40%. Mrhání ovšem a jadrným krmivem v prvním období válečném způsobilo téměř úplné vyčerpání tohoto krmiva a všeobecné zmírání koní v druhé polovici války. K tomu druží se bezpříkladné pustošení za ofensivy v Srbsku 1916 a v horní Italii 1917. Z kusů dobytka byly vyřezávány pouze kýty, ostatní bylo ponecháno zkáze, v italských obchodních skladech byla rýže a jiné zboží vysypáno a rozházeno až po kolena vysoko, rozšlapáno a zničeno, ohromné sudy s vínem neb olejem byly navrtány a použito tolik, kolik mohl jednotlivec nebo malý hlouček vypít, zbytek vytekł, poloviny nesnědených vepřů hnily u silnic, kukuřice a pšenice používalo se jako steliva, čímž byla znečištěna a zničena atd. atd. Jest nesporné, že toto nehospodářství dlužno přičísti na vrub intendantci, instituci to kontrolní a zásobovací ve vojsku.***) Jest sice pravda, že intendantce byla zaměstnána jinou službou a že neměla ke kontrole, zejména v prvním období válečném, ani personálu ani kdy, ale to jest jen důkaz, že byl intendantní systém nezdravý, neboť nejen že služba intendantní sama byla bez kontroly, nýbrž nebyla ani vykonávána kontrola v armádě vůbec, což vše způsobovalo všeobecnou demoralisaci a ohromnou ztrátu nenahraditelných zásob.

Dalším plýtváním byla paušalovaná dávka a z ní plynoucí nakládání odřadů podle administrativních jednotek (podle těles) a s tím související zasilání typových vlaků k armádě v poli. Podle tohoto sy-

*) Prof. Irving Fisher: The purchasing power of money. New Haven 1916. Kupní síla peněz. Německý překlad Berlin 1916.

**) Myslíme však, že za to byli odpovědní i vojskoví důstojníci, kteří mužstvu trpěli takové darebáctví. Pozn. red.

stému neodbíraly oddíly v poli dle skutečných počtů, nýbrž dle počtů paušalovaných. Tak odbírala na př. divise zásoby pro 20.000 mužů i když ve skutečnosti měla třeba jen čtvrtinu tohoto stavu. Tím bylo proplytváno v prvních měsících války ohromné množství potravin. Jen pro úplnost podotýkám, že intendant, který se o zavedení tohoto systému zvláště zasloužil, dosáhl, ovšem několik let před válkou, vysokého vyznamenání. Systém sám musel být ve válce zrušen.

Rakousko-uherská intendantce nedovedla ve válce zvládnouti zásobovací situaci státu a nedovedla ji uplatnit ani v armádě ani mimo ni.

Generální bilance intendantní služby za války vykazuje pro rakousko-uherskou armádu výsledek osudný: bezpříkladné mrhání v prvním období válečném, krutou bídu a hlad v období druhém. Válečný historik, jehož úkolem jednou bude psát dějiny rakousko-uherské armády ve světové válce a který prostuduje činnost rakousko-uherské intendantce v tomto světovém zápase, uváží-li bohaté zdroje skoro soběstačné říše a výsledky, jichž s nimi intendantce dosáhla: hlad, demoralisaci a zhroutení, nebude moci jinak, než pronést nad touto institucí — s pouhého vojenského stanoviska — soud zdrcující.

„Hunger tut weh, Karl adieu,“ napsaly oddíly německé národnosti jedné rakousko-uherské brigády na lístky, které zanechaly v opuštěných zákopech a přešly k Italům.

„L'art de vaincre est perdu sans l'art de subsister.“

Tolik o bývalém rakousko-uherském intendantním systému.

Ačkoliv není v naší republice pro rakousko-uherský intendantní systém prázdného důvodu ani místa, dostal se zvláštní shodou okolností přece do naší armády bez zřetele na to, že názory, jejichž výslednicí byl intendantní systém před 54 léty v Rakousko-Uhersku, od těch dob se podstatně změnil.

Služba kontrolní jest se službou zásobovací at' vedoucí nebo výkonnou neslučitelná a jest nemyslitelné, že by se mohl tento systém v naší armádě definitivně udržeti. Již první Národní shromáždění republiky usneslo se zřídit zvláštní kontrolní instituci, jejímž účelem bylo vykonávati hospodářsko-správní kontrolu nad kontrolou intendantní a vedle ní.

V žádné moderní armádě není zásobovací, finanční a kontrolní služba sloučena v jeden ressort, zvaný u nás hospodářsko-správní čili intendantní.

Jak anglická, tak i americká armáda intendantního systému vůbec neznají.

Ale i francouzská armáda má systém intendantní tak odlišný od intendantního systému našeho, že mají skoro jen jméno společné. Ve francouzské armádě jest pověřen finančním hospodářstvím (rozpočtem) a kontrolou zvláštní civilní kontrolní sbor, naproti tomu konají intendantní službu u různých zásobovacích formací. Podobně tomu bylo v bývalé ruské armádě.

V organizaci vojenské administrativy všech armád zrcadlí se historie, tradice, ústava, individualita atd., dotyčných národů. Proto organizace administrativy cizích armád, k nimž dlužno také počítati rakousko-uherský intendantní systém, mohou nám býti jen pomůckami, jichž znalost jest při provádění reformy v tomto oboru nutná, nikoli však vzorem, který by se prostě a nekriticky do naší armády převzal. Nebylo by tedy správné, kdyby se do naší mladé

armády bez kritiky převzal některý administrační systém jiných armád, dokonce snad intendantní systém Rakousko-Uherska.

Při intendantním systému rakouském služba zásobovací utápěla se ve všeobecné administrativě. Světová válka nad jiné opět dokázala, že zásobování vojska v poli jest jedna z nejobtížnějších partií válečného umění a že zásobování vyžaduje úplně samostatného postavení, jakožto jedna z nejdůležitějších složek armády, a že je nelze stlačit na pouhou součástku administrativy. Nemají-li válečné zkušenosti ve službě zásobovací zůstatí pouhou historickou reminiscencí, jest nutné, aby byla služba zásobovací osamostatněna. Nasytiti a obléknouti armádu v poli jest úloha, kterou může se zdarem provést pouze dobře theoreticky školený odborník, který nabyt praktických zkušeností ve výkonné službě zásobovací, jak u těles, tak i u ústavů zásobovacích, kde zásobář (proviantní nebo oděvní důstojník) se úzce stýká s konsumující armádou. Jen tak lze vyrovnati rozdíl mezi teorií a praxí. Že administrátor, pouze ve škole a v kanceláři vrostlý — intendant — na tuto úlohu nestačí, podala důkazy dostatečné světová válka. Zásobovací služba v poli, ať vedoucí nebo výkonná, nevyžaduje theoretických administrátorů, nýbrž opravdových, obratných a energických zásobářů, kteří prošli jak školou theorie, tak i školou praktického života.

V míru, kdy vedoucí zásobovací orgán má celé hodiny, dny, ano i týdny na rozmyšlenou, než vydá rozhodnutí, udrží se u vesla vedoucí zásobovací služby i orgán nesamostatný, bez praktických zkušeností, mnohdy dokonce i bez vědomostí theoretických. Škody takto způsobené dotýkají se spíše státní pokladny než armády. To nás však nesmí mýlit; ve válce jest tomu jinak. Tu závisí úspěch či neúspěch na okamžitém rozhodnutí, za myšlenkou musí jíti v patách čin. Zde uplatňuje se v plné míře samostatnost, která jest podmíněna podrobnou znalostí výkonné zásobovací služby.

Nikoli zelený stůl a kancelář administrátorova, nýbrž výkonná služba zásobovací jest ona studnice a škola, kde theoreticky vzdělaný důstojník nabude samostatnosti potřebné na vedoucích místech zásobovací služby. Jest samozřejmé, že čím bude všeobecné vzdělání a odborný theoretický výcvik zásobáře vyšší, tím bude jeho rozhled širší. K tomu ke všemu mělo by se přihlížeti při reformě tohoto oboru vojenské služby. Pak by také vyníkl ještě markantněji rozdíl mezi administrátorem-theoretikem ve službě zásobovací a mezi zásobářem-praktikem.

V naší armádě vykonává dnes hospodářsko-správní službu sedm odvětví:

- důstojníci hospodářské služby,
- intendance,
- účetní kontrola,
- hospodářsko-správní kontrola,
- proviantní důstojníci,
- oděvnictvo,
- zásobnictvo.

Připočteme-li k tomu ještě jiná čtená správní odvětví, vidíme, jak složitá je taková administrativa.

Osamostatněním služeb zásobovací a kontrolní bylo by možno z těchto sedmi skupin utvořiti pouze tři skupiny:

I. důstojníky finanční, kteří by vykonávali službu:

- a) likvidační a účetní u těles atd.;
- b) rozpočet, peněžní hospodářství, peněžní požitky, zaopatřovací požitky a pod. u velitelství a úřadů.

II. Důstojníky zásobovací, kteří by vykonávali službu:

- a) proviantní u těles,
- b) u vojenských zásobáren,
- c) oděvní u ústavů i u těles,
- d) zásobovací službu (strava, oděv, ubytovací prostředky, výměra dávek atd.) u velitelství a úřadů.

III. Kontrolní sbor civilní, podřízený přímo ministru národní obrany, ve smyslu resoluce Národního shromáždění ze dne 19. března 1920 (podobný francouzskému Corps du Contrôle nebo americkému Inspector-Departmentu a Financial-Departmentu).

Obor působnosti: hospodářsko-správní kontrola, účetní i materiální, odpisy na státním majetku, jako prominutí škod a vyřadování státního majetku pro nezpůsobilost k dalšímu užívání (condamnation, Zertifizierung), kontrola zadávání dodávek atd.

Za dnešního stavu věci vykonává hospodářsko-správní kontrolu, účetní a materiální, jako bylo v Rakousko-Uhersku, nadále intendance, které též přísluší odhalovati škody a nesprávnosti, jež sama způsobila. Tímto způsobem mohou povstati státu ohromné, milionové škody a intendantní kontrola jest illusorní jak ve smyslu preventivním (zamezující škody a priori), tak i detektivním (odhalující způsobené škody ex post facto).

Jak jinak a u nás neobvykle znějí příslušná ustanovení v americké armádě! „Manual for the Quartermaster-Corps United States Army“ z r. 1916 praví v § 2769 toto: „Veřejný majetek, který utrpěl škody, mimo ony, které povstaly přirozeným opotřebením, a takový veřejný majetek, který jest neschopen k dalšímu užívání, budiž, než bude „vyřaděn“, prohlédnut „desinteresovaným orgánem“. — V § 2814 praví se pak toto: „Kontrola výplat a peněžních účtů budiž prováděna orgánem departementu generálního inspektora nebo jiným orgánem, určeným k tomuto účelu, a pokud možno v nepravidelných lhůtách. Ale žádný kontrolující orgán nesmí býti nijak ve styku se sborem nebo velitelstvím kontrolovaným.“*) Tato jasná ustanovení mluví velice zřetelně pro samostatnou, nezávislou kontrolu, která má úplně volné ruce tím, že neobstarává žádné jiné služby a že jen kontroluje. Jednou z hlavních podmínek takové kontroly jest ovšem to, aby byla taktní, aby neurážela a aby nebyla zneužívána k získání „milostpanského“ postavení, jak to se zálibou činívali někteří intendanty v Rakousko-Uhersku.

Skupiny, jak zásobovací tak i finanční, vykonávaly by dotyčné služby od těles počínaje až do nejvyšších velitelství a úřadů, kompetence byla by odstupňována podle velitelství a úřadu. Nynější rozdělení zásobovacích orgánů na „nařizující a výkonné“ neodpovídá skutečnosti, neboť nařizující orgány obstarávají též službu výkonnou, a to v míře nejrozsáhlejší, jako nákupy pro armádu, uzavírání velikých dodávkových smuv a zajišťování potřeb pro armádu vůbec atd. Jak

*) Francouzský předpis: Organisation de l'armée, III. díl z r. 1918, obsahuje v třetím článku první části toto ustanovení: „Kontrola není zúčastněna ani na službě vedoucí ani výkonné a jest podřízena pouze ministru.“

jest vidno, nelze stanoviti přesnou demarkační čáru mezi službou zásobovací, nařizovací a výkonnou; lze pouze odstupňovati kompetenci podle různých velitelství a úřadů.

Osamostatněním služby zásobovací a kontrolní byly by tyto služby postaveny nejen na základ mravně zcela nezávadný, ale přihlíželo by se i ke specialisaci, neboť nynější aparát sedmi odvětví není specialisací, nýbrž pouhou atomisací.

Že by taková reorganisace znamenala též zjednodušení agendy a úsporu personálu, jest přirozené. Podávám příklad: V osobním oddělení správního odboru ministerstva národní obrany jsou nyní zaměstnáni:

- 3 důstojníci hospodářské služby,
- 2 důstojníci účetní kontroly,
- 1 důstojník intendant,
- 1 důstojník proviantní,
- 1 důstojník zásobnictva,

Celkem 9 důstojníků.

Sloučením oněch sedmi odvětví ve tři skupiny postačil by v každé skupině 1 nebo 2 důstojníci. Podobných případů bylo by možno uvést více. Americký „Quartermaster Corps“, který obstarává veškerou službu zásobovací, dopravní, remontní, stavební, válečné hroby atd., čítá 1036 důstojníků, z toho 4 generály.

Dvouletý intendanční kurs mohl by býti nahrazen několika měsíční, nejvýše jednorocní aplikační školou pro zásobnictvo. Zkrácení učební doby bylo by možno z toho důvodu, že by v aplikační škole zásobnictva odpadly některé předměty, jako mírové zásobování a správní předpisy, které by frekventanti-zásobáři musili ovládati již před vstupem do této školy. Snížení počtu frekventantů bylo by možné z toho důvodu, že by se návštěva aplikační školy omezila pouze na důstojníky zásobnictva, neboť není zajisté žádnou nutností, aby administrativní důstojník, který obstarává peněžní, požitkovou a rozpočtovou službu u velitelství a úřadů, ovládal operativní službu zásobovací. Pro důstojníka, obstarávajícího peněžní a účetní službu, stačí úplně zkušební praxe a zkouška ze znalosti dotyčných služebních předpisů a vojenské organisace bez dalších škol a kursů. Vždyť dodával tento systém celé generace zdatných sil. K obstarávání služby u vyšších velitelství a úřadů mohla by býti žádána kontabilita a doplňovací zkouška, obdobná bývalé zkoušce pro vojenské účetní rady.

Organisace není nic jiného než dělba práce a úsporné rozdělení úloh. V tomto ohledu jest však dnešní intendanční systém zařízením neúsporným.

Reforma zde navrhovaná nestaví na praporu, nýbrž na rotě, jakožto nejnižší správní jednotce, a to už z toho důvodu, že nejnižší správní jednotka má býti totožna pokud možno s nejnižší jednotkou taktickou, čímž se stává taková jednotka pohyblivější a možno jí snadněji disponovati. Tu ovšem přechází u roty odpovědnost za službu zásobovací, peněžní a účetní na velitele. Hlavní vadou tohoto systému v bývalé rakousko-uherské armádě byl nedostatek zapracovaných, zdatných účetních poddůstojníků (rotních hospodářů), kteří by velitele roty v této službě podporovali, čímž se činnost velitelů rot nevztahovala pouze na dohled, nýbrž velitel roty byl mnohdy nucen prováděti detailní práce písemné, což mu ovšem zabíralo mnoho času na úkor taktického výcviku. Tomu by bylo lze odpomoci

tím, že by byl přidělen veliteli zdatný orgán jako rotní hospodář (rotmistr), který by obstarával za dohledu svého velitele u rotý jak službu zásobovací, tak i službu účetní. Aby byl získán dostatečný počet rotních hospodářů, bylo by nutno zříditi krátkodobé kursy. Zavedením praporečního systému přechází se však z jednoho extrému do druhého.

Systemisováním jednoho důstojníka financí místo čtyř nynějších důstojníků hospodářské služby pro pěší pluk (kromě náhradního praporu) docílila by se úspora tří důstojníků jen při jednom pěším pluku. Naproti tomu nevyžadovala by hospodářská služba u rotý více personálu než nyní, uvážíme-li, že jest i teď u rotý beztak jeden poddůstojník zaměstnán hospodářskou službou. Šlo by jen o to, aby tento rotní hospodář byl zdatným pomocníkem svého velitele. Ustoupením od praporečního systému byla by celková úspora administrativního důstojnictva a i mužstva velmi značná.

Ačkoli nemám v úmyslu předbíhati úřední dobrozdání těles v této věci, budiž mi přece dovoleno vysloviti zde v krátkosti ještě několik nutných poznámek k praporečnímu systému:

1. Služba likvidujícího účetního důstojníka u těles měla charakter většinou kontrolní. Tím, že tomuto orgánu byla podle praporečního systému přidělena výkonná služba zásobovací, jest jeho kontrolní činnost vážně podlomena.

2. Organizace zásobovací služby armády každého státu musí býti vybudována na zásobovací situaci státu ve válce, na jeho zásobovací potenci. Zemědělská produkce našeho státu není ani tak příznivá jako byla u Rakousko-Uherska a aby armáda byla dobře zásobena, bude v příští válce zapotřebí obzvláštní hospodárnosti se všemi zásobninami. Tato úsporná činnost bude se musiti vztahovati na všechny činitele, od velitele rotý počínaje až do nejvyšších velitelů; všichni budou musiti zasáhnouti svým vlivem a všichni musí býti v tomto směru interesováni. A tu naskytá se vážná otázka: Budí praporeční systém dostatečný zájem velitelů rot o zásobování?

3. Zásobovací činnost poskytuje veliteli rotý možnost, aby byl svému mužstvu nejen představeným, který od něho žádá povinnosti a který ho po případě trestá, nýbrž aby mu byl též pečlivým otcem.

Praporeční systém omezuje velitele rotý v zásobovací činnosti, činí z něho orgán, který „žádá“, aniž „dává“, čili krátce řečeno, proti praporečnímu systému mluví též důvody psychologické, disciplinární a mravní.

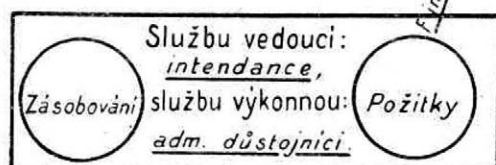
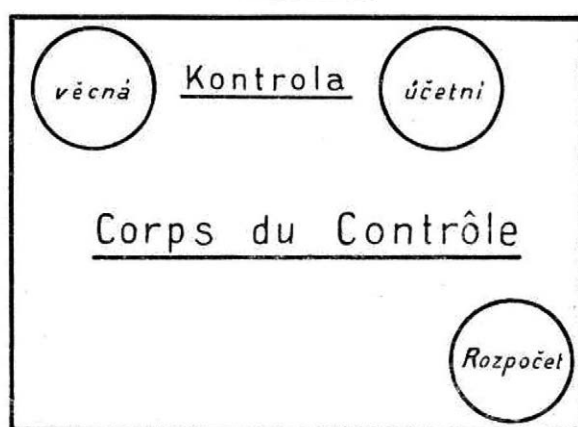
4. Podle všeobecných vojenských zásad jest mír přípravou pro válku. Podle nového praporečního systému mají ve válce vykonávati službu proviantního důstojníka záložní důstojníci z vlastního početního stavu oddílů a ústavů, bez veškeré průpravy, pouze podle „informací“ důstojníka hospodářské služby, také bez průpravy.

Uváží-li se ještě značně zvětšená potřeba personálu, lze počítati, že praporeční systém zůstane pouhým pokusem.

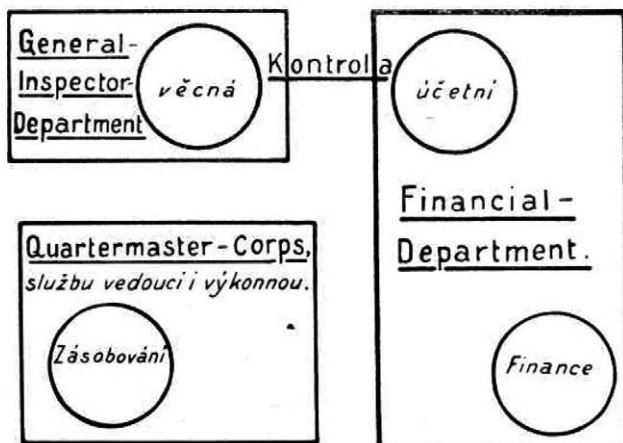
Poměrně malé území naší republiky dovolovalo by soustředění veškeré účetní kontroly, t. j. censurních oddělení zemských velitelstev a odborné účtárny u MNO, čímž by bylo lze docíliti zjednodušení inkontrovací (srovnávacích) prací a tím i značnou úsporu personálu účetní kontroly.

Pro snadnější orientaci podávám zde všeobecný přehled organizace služby zásobovací, finanční a kontrolní ve Francii, ve Spojených státech amerických a v Československu:

Francie.

Spoj. státy americké.

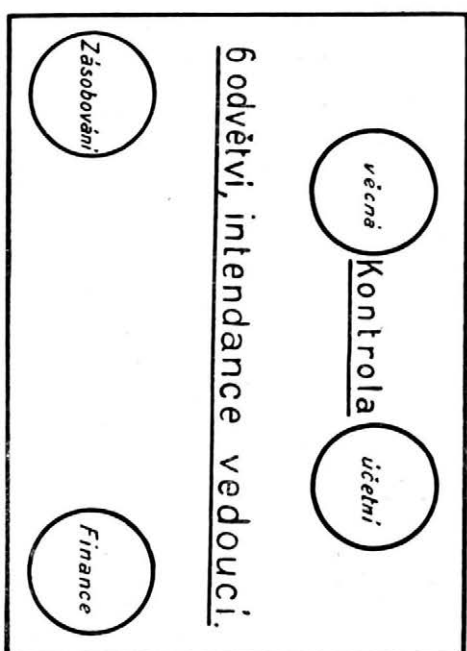

Zásobování = strava, oděv, ubytovací prostředky.

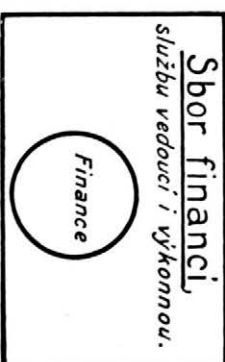
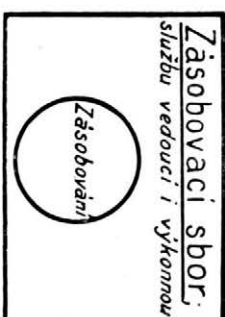
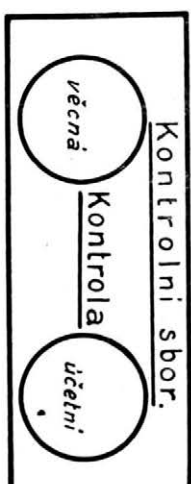
Finance = rozpočet, požitky, peněžní hospodářství.

Československo.

a) *nynější systém.*

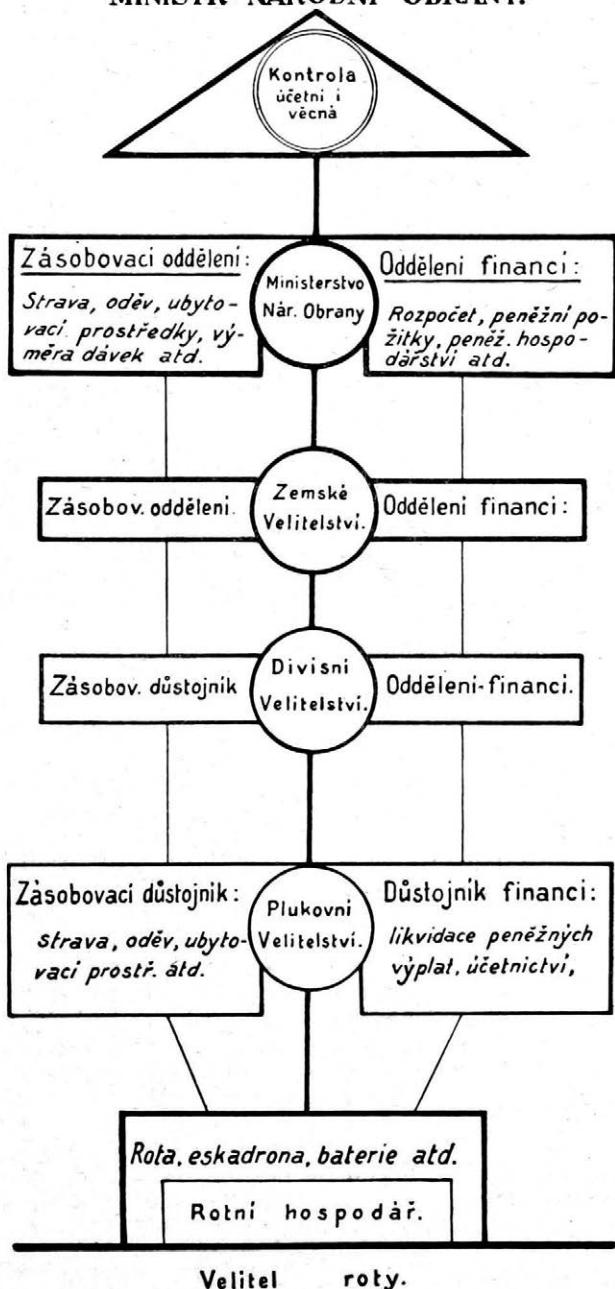

b) *zde navrhaná reforma*

Reforma nynější hospodářské správní služby, od ministra až k veliteli roty, jak ji zde navrhuji, dala by se graficky znázorniti asi takto:

MINISTR NÁRODNÍ OBRANY.

Výhody této reformy proti nynějšímu intendantčnímu a prapor-nímu systému možno krátce shrnouti takto:

1. Redukce a zjednodušení hospodářsko-správního aparátu.
2. Značná úspora personálu, času a peněz.
3. Postavení jak služby zásobovací, tak i kontrolní na základ mravně zcela nezávadný.
4. Pronikavější kontrola.
5. Specialisace jak služby zásobovací, tak i čistě administrativní, čili účelná dělba práce.
6. Vyrovnání nesouhlasu mezi teorií a praxí ve službě zásobovací.
7. Vzbuzení zájmu pro zásobovací situaci státu ve válce: v armádě vůbec a u velitelů zvláště.

Provedení pronikavé reformy celé hospodářsko-správní služby jest požadavkem moderní doby a nutným příkazem zkušeností válečných. Mluví pro ně jak důvody vojenské, tak i důvody národohospodářské.

Štábní kapitán B. ČÁSEK:

Reforma francouzské armády.

(Pokračování.)

III.

Projekt organizace armády.

V souvislosti s návrhem reformy branného zákona byl na jaře roku 1921 předložen sněmovně také konkrétní návrh na reorganizaci armády. Vypracovala jej Vojenská komise a byl pak bez podstatnějších změn převzat vládou. Bude-li tento návrh uzákoněn a důsledně proveden, dostane se Francii imposantní a vskutku moderní armády, jež bude plně vyhovovati mírovým i válečným potřebám vyplývajícím z jejího mocenského postavení.*)

V nové francouzské branné moci budou uskutečněny tři zásady, jež úplně změní její starý ráz. Bude zbudována na podkladě všeobecné branné povinnosti, osobní a stejné pro všechny státní občany, bude zorganizována podle soustavy kádrové se znatelnými prvky systému stálého vojska, aby zaručovala neporušitelnost hranic státního území, a bude rozčleněna a rozmístěna tak, aby umožnila rychlou mobilisaci a utvoření ozbrojeného národa, jako vlastní armády válečné.

Je-li první zásada, všeobecná branná povinnost, uznávána za naprosto nutný předpoklad, za *conditio sine qua non* opravdu demokratické a všenárodní armády téměř celým národem, nenazírá se tak jednomyslně na praktické uskutečnění obou druhých zásad: zajištění neporušitelnosti hranic stále pohotovými částmi mírové armády — armádou krycí (*armée de couverture*) — a zajištění postupnosti výcviku a přípravy pro válku veškerých branných sil národa, jakož i permanence určitého počtu kádrů tvořících jádro ozbrojeného národa.

K objasnění celého komplexu otázek, jež v sobě zahrnuje reforma tak složitého organismu, jakým je branná moc prvořadě velmoci, je záhodno zvoliti několik hledisek. Vedle zřetelů rázu politického, sociálního a hospodářského, jež úmyslně ponecháme stranou, nabí-

*) Podle francouzské ústavy nestanoví organizaci mírové armády ministerstvo války, nýbrž je třeba, aby byla v základních rysech určena zákonem.